

УДК 349.6

ПОНЯТТЯ ТА ЮРИДИЧНІ ОЗНАКИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

**Ю.А. КРАСНОВА, кандидат юридичних наук,
А.В. АНТОНОВА, магістр 2 курсу юридичного факультету,
Національний університет біоресурсів
та природокористування України**

У статті здійснюється співвідношення понять «рекреація» та «туризм», а також виводяться основні юридичні ознаки поняття «туризм», на підставі чого формується авторське визначення даного поняття.

Туризм, рекреація, відпочинок, природокористування.

Бурхливий темп життя, стрімкий науково-технічний прогрес, проблеми у економічній, політичній та соціальній сферах життя суспільства, техногенні й природні катастрофи призводять до швидкого погіршення екологічної ситуації в цілому та, як наслідок, все більше віддаляють людину від безпосереднього спілкування з природою, що так необхідно для кожного з нас для відновлення духовних та фізичних сил.

У зв'язку з цим і виникла потреба у дослідженні однієї із найважливіших сфер суспільного буття – відпочинку та, відповідно, понять, які регулюють цю сферу людського життя – «рекреація» та «туризм». З метою з'ясування змісту вищенаведених понять розглянемо їх етимологію на рівні довідникової літератури.

Так, у тлумачному словнику В.І. Даля «**рекреація**» розглядається як відпочинок від служби, навчання, свята [1, с. 90]. Поняття «**рекреація**» походить від фр. *recreation*, від пол. *rekreacja* – відпочинок, від лат. *recreatio* – відновлення та означає відновлення чи відтворення фізичних і духовних сил, втрачених людиною у процесі життєдіяльності; всі види діяльності у вільний час, спрямовані на задоволення рекреаційних потреб людини [2, с. 50–51]. Під рекреацією розуміють відпочинок, лікування, відновлення в умовах курортної місцевості [3, с. 8]; діяльність людини, спрямовану на відновлення своїх фізичних та психічних сил, розвиток особистості, не пов'язану з виконанням трудових обов'язків та задоволенням побутових потреб [4, с. 12]; систему заходів, пов'язаних із використанням вільного часу для оздоровчої, культурно-пізнавальної і спортивної діяльності людини на спеціальних територіях, що знаходяться поза межами її постійного проживання [5, с. 12].

Що стосується поняття «**туризм**», то Закон України «Про туризм» [6] визначає його як тимчасовий виїзд особи з місця постійного проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування. Згідно з

визначенням Всесвітньої туристичної організації (далі – WTO), туризм є похідним від французького *tour* (прогулянка, поїздка) і являє собою подорож у вільний час, один із видів активного відпочинку [7, с. 1379].

За Н.Ф. Реймерсом, туризм – це будь-яка подорож з метою відпочинку і знайомства з новими регіонами й об'єктами [8, с. 172], а О.О. Бейдик дає визначення цього поняття як форми масового подорожування та відпочинку з метою ознайомлення з навколишнім середовищем, що характеризується екологічною, освітянською та іншими функціями [9, с. 98]. Багато вчених визначають «туризм» однією із популярних форм організації відпочинку, проведення дозвілля, пізнання рідного краю, навколишнього середовища, знайомства з історією, культурою і традиціями певної країни [10, с. 7].

Таким чином, основною категорією, яка використовується для позначення обох понять, є відпочинок, у зв'язку з цим виникає логічне запитання про співвідношення семантичного навантаження наукових категорій «туризм» і «рекреація», оскільки дуже часто ці два поняття сприймаються і подаються в літературних джерелах як синоніми. Підтвердженням цього тезису є той факт, що в більшості країн сфера організації відпочинку, оздоровлення, подорожей, тобто, по суті, сфера рекреації, об'єднується, як правило, поняттям туризму чи відпочинку. Наприклад, американські вчені та юристи-практики визнають наявність відносин, які опосередковують організацію та проведення туристичної подорожі, правові зв'язки туроператорів та турагентів, що регулюються законодавством про подорожі, а також відносин у сфері діяльності підприємств готельного господарства, громадського харчування, індустрії розваг та відпочинку (клуби, парки розваг і т.д.), яка регулюється законодавством про індустрію гостинності. У судовій практиці Європейського Співтовариства розглядаються відносини відпочинку, дозвілля і відповідно використовується для їх позначення поняття *holiday law* (законодавство про відпочинок), *leisure law* (законодавство про дозвілля) [11, с. 77]. У деяких країнах поняття туризму включає фізкультурно-оздоровчу діяльність (Австрія, Франція, Єгипет, Нідерланди, Гонконг), санаторно-курортну та лікувально-оздоровчу діяльність (Ізраїль, Кіпр, Франція) і т.д. [12, с. 94–136].

В Україні розмежування сфер рекреації та туризму також є нечітким, що підтверджується сумісним регулюванням цих сфер діяльності: в Законі України «Про туризм» в контексті забезпечення державної політики та державного регулювання у галузі туризму йдеться про необхідність організації і розвитку курортно-рекреаційної сфери і туризму, а Указ Президента України від 11 березня 2003 р. № 207/2003, яким Кабінетові Міністрів України доручено виконати дії, направлені на поліпшення та удосконалення туристичної діяльності, має назву «Про деякі заходи щодо туристичної та курортно-рекреаційної сфер України» [13].

Водночас досить поширеною є думка, що «рекреація» – поняття значно ширше, оскільки включає практично всі види діяльності людини у її вільний від роботи час, який вона проводить поза своїм постійним помешканням, тоді як «туризм» – поняття вужче і глибше, адже цей

процес супроводжується споживанням відповідних послуг, тобто купівлею певної продукції/товару чи послуг і використанням ресурсного потенціалу території [14, с. 126]. На наш погляд, вказана думка заслуговує на увагу ще й тому, що виходячи із вищенаведеного визначення поняття «туризм», яке міститься в Законі України «Про туризм», як відпочинок, тобто процес відновлення життєвих сил людини та її енергії, здійснюється лише при тимчасових виїздах, а сфера рекреації, навпаки, охоплює всі варіанти відносин відпочинку як під час виїздів, і за їх відсутності взагалі.

У зв'язку з цим ми погоджуємося з висновком про те, що туризм є лише однією із форм рекреації, поряд із лікуванням і відпочинком [2, с. 50–51; 15, с. 168]. Такої ж думки дотримується А.Г. Бобкова, яка відносить туристичну діяльність до одного із видів рекреаційної діяльності разом із фізкультурно-оздоровчою, санаторно-курортною, лікувально-оздоровчою, культурно-розважальною [16, с. 11].

З огляду на вищевказане, вважаємо, що **туризм** є основною складовою одиницею **рекреації**, під якою розуміється відтворення у вільний час втрачених в процесі життєдіяльності (трудової, навчальної, побутової) розумових, духовних і фізичних сил людини, що здійснюється шляхом загальнооздоровчого (утилітарного), культурно-розважального і пізнавального відпочинку, туризму, санаторно-курортного лікування, мисливства, рибальства, фізичної культури і спорту [17, с. 5].

Розглядаючи рекреацію як більш широке (ціле) поняття по відношенню до туризму, вважаємо, що використання природних ресурсів для туризму регулюється тими ж нормами законодавства та базується на тих же принципах, що в цілому стосуються рекреації та похідних від неї понять (рекреаційні зони, рекреаційні ресурси тощо). Тобто, рекреація є вихідною категорією, яка буде використовуватись нами при розв'язанні поставлених перед роботою завдань із необхідністю виявлення та дослідження особливостей використання природних ресурсів для туризму як однієї із форм рекреації. Саме з цією метою, на нашу думку, слід визначити ознаки туризму, що є визначальними для відмежування його від інших форм рекреації.

До таких ознак, виходячи із вищенаведених визначень поняття «туризм», насамперед належить обов'язковість переміщення людини, при здійсненні туризму, за межі місця свого постійного проживання. Саме ця риса характеризує туризм як активний вид відпочинку (форму рекреації). Разом із тим така риса, як «переміщення», теж не цілком визначає туризм, оскільки вона властива багатьом іншим явищам – науковим експедиціям, службовим відрядженням, військовим походам, поїздкам у гості, на відпочинок і т.д. Переміщення як неодмінна ознака туризму сама має принаймні три елементи-ознаки другого порядку, що додають туристичному переміщенню специфічні риси: а) переміщення (його маршрут, спосіб, терміни і мета) відбувається добровільно, без примусу, не з обов'язку, а з огляду на самотійно прийняте людиною рішення (чи за рішенням, спільно виробленим колективом людей). Тут винятком є плановий туризм, коли людина-турист не цілком самотійна у визначенні основних параметрів переміщення; б) туристичне переміщення відбуваєть-

ся під час, вільний від службових обов'язків, навчання. Виняток становлять лише працівники сфери туризму, а також вчителі, викладачі, вихователі та інші особи, які супроводжують туристів, тобто особи, для яких здійснення туризму є фактично роботою; в) переміщення туристів завжди є тимчасовим, триває визначений термін, після закінчення якого турист повертається до місця постійного проживання [18, с. 48].

Вважаємо, що ознака «тимчасового переміщення» є визначальною для відмежування «туризму» від «рекреації». Проте вказана ознака, яка прямо впливає із поняття «туризму», визначеного в Законі України «Про туризм», не відображає сутності явища туризму. Більше того, поняття «туризм», відображене в профільному Законі, є недосконалим з огляду на вживання при його визначенні формулювань «місця постійного проживання» та «місця перебування», зміст яких не має чіткого законодавчого закріплення та викликає неоднозначності у тлумаченні [19, с. 8–9].

У зв'язку з цим пропонуємо розглянути інші властивості «туризму», які дадуть можливість більш детально охарактеризувати вказане явище, визначити його відмінні риси порівняно із «рекреацією».

Передусім доцільно зазначити, що поняття «туризм» та «рекреація» відрізняються за своїм обсягом. Якщо «рекреація» включає в себе як короткострокову рекреаційну активність (від мікропауз у роботі м'язів та інші рутинні форми рекреації), так і довгострокову рекреаційну діяльність у період щорічних трудових відпусток та канікул, а також щотижневий відпочинок, то «туризм», навпаки, виключає будь-які прояви буденності, рутинності. Невід'ємною його умовою є достатньо тривала зміна обстановки, звичного способу життя людини. З цієї підстави короткострокові оздоровчі, культурно-пізнавальні розважальні та інші заняття, які мотиваційно схожі з туристичною діяльністю, але здійснюються в межах звичного для людей середовища, опиняються поза межами «понятійної рамки» туризму [20, с. 15].

Отже, відмінною ознакою туризму можна визначити відносну довготривалість подорожі. Вказана теза, зокрема, підтверджується визначенням поняття «турист» – особа, яка здійснює подорож Україною або до іншої країни з не забороненою законом країни перебування метою на термін від 24 годин до одного року без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності та із зобов'язанням залишити країну або місце перебування в зазначений термін [6]. Тобто, тривалість подорожі для туризму не повинна бути меншою 24 годин та більшою за один рік. У зв'язку із цим відрізняється від туризму, наприклад, екскурсійна діяльність, яка також пов'язана з організацією подорожей у супроводі фахівця-екскурсовода за заздалегідь складеними маршрутами з метою ознайомлення з пам'ятками історії, культури, природи, музеями, визначними місцями тощо, але вона за законодавством не перевищує 24 годин [6; 21].

Крім того, на відміну від рекреації, яка насамперед є медико-біологічною категорією, туризм є явищем соціально-економічним. Соціально-економічна суть туризму закріплена в «Кодексі туриста» [22], «Глобальному етичному кодексі туризму» [23] і в багатьох інших міжнародних документах. У них особливо підкреслюється гуманітарний аспект

туристичної діяльності та визнається важлива роль туризму як засобу підвищення рівня життя всіх народів і важливого фактору зміцнення миру та міжнародного взаєморозуміння. Ось чому подорожі із службовою метою (без отримання доходів за місцем командировання) є невід'ємною частиною туризму, тоді як рекреація не включає професійні види діяльності людини. Вказаний тезис знаходить своє підтвердження у законодавчому визначенні поняття «туризм», метою якого прямо закріплено задоволення «оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілей».

Тобто, ще однією відмінною ознакою «туризму» від «рекреації» є їх мета, яка в туризмі більш широка та направлена на задоволення не лише потреб людини у безпосередньому відпочинку (відновленні фізичних та духовних сил людини), а й професійно-ділових та інших цілей.

Для цілей нашого дослідження інтерес становить здійснення туризму саме з метою відновлення фізичних та духовних сил людини, оскільки вказана мета задовольняється шляхом використання природних ресурсів. При чому, не всі природні ресурси здатні задовольнити цілі туриста у відпочинку, ось чому до ознак туризму, на наш погляд, необхідно віднести його здійснення у місцевостях, спеціально призначених для їх використання для туризму. Забігаючи дещо наперед, зазначимо, що згідно із чинним законодавством України до таких місцевостей віднесені рекреаційні зони, які по суті являють собою сукупність природних умов та ресурсів, призначених саме для туризму. Проте дана ознака не є обов'язковою для туризму, оскільки останній не завжди здійснюється в межах рекреаційних зон, особливо, якщо йдеться про неорганізований, одиничний туризм, а також у тих випадках, коли метою туризму є професійно-ділові чи інші цілі, для задоволення яких природні ресурси взагалі не використовуються чи використовуються фрагментарно. В цьому контексті, з метою з'ясування наявності туризму, необхідно відповісти на питання: «Чи досягнута ціль подорожі?». У свою чергу, ціль подорожі можна визначити, виходячи із функцій туризму, до яких належать наступні: соціалізуюча, виховна, компенсаційна, катарсічна, гедоністична, розважальна, гуманістична, екологічна [24]. І якщо під час подорожі людина отримала задоволення виключно шляхом споглядання на певні принади природи або усвідомила себе частиною природи чи свою нікчемність перед нею, навіть у разі якщо такі природні багатства не належали до рекреаційних, вважаємо, що туризм відбувся, оскільки людина задовольнила потреби, які вона мала на меті, вирушаючи подорожувати. У зв'язку з цим можна зробити висновок про залежність використовуваного природного ресурсу від мети подорожі (туризму).

Враховуючи наведене, до особливостей туризму як форми рекреації можна віднести наявність надзвичайно великої кількості видів туризму, при чому такий поділ туризму відбувається за різними класифікаційними ознаками [25, с. 171–175]. Виділення видів туризму за певними класифікаційними ознаками (наприклад, за метою туризму, способом пересування чи переважаючим видом використовуваних при здійсненні туризму ресурсів) визначає специфіку використання природних

ресурсів для туризму. Іншими словами, від туризму відіграє роль при з'ясуванні особливостей використання природних ресурсів для туризму.

Не вдаючись до аналізу історії розвитку туризму як соціального явища, чому присвячено достатньо праць із галузевої дисципліни [26], та що не є предметом нашого дослідження, зазначимо, що враховуючи результати таких праць та деяких інших теоретичних досліджень у галузі туризму [27; 28], ознаками туризму, які відрізняють його від інших форм рекреації, є також масовість і організованість. При чому, ці ознаки можна розглядати з двох позицій. Перша полягає у розкритті суті даних ознак туризму як соціального феномену. В такому випадку під «масовістю» мається на увазі доступність туризму для широких верств населення, а також те, що туризм є найпопулярнішою та найбільш активно використовуваною формою рекреації. «Організованість» же означає те, що туризм, порівняно із іншими формами рекреації, має плановий характер, тобто туристичні подорожі плануються, як правило, заздалегідь, на відміну від спонтанної прогулянки парком, планування та організація якої не потребується. Друга позиція зводиться до розуміння масовості та організованості у якості ознак туризму як галузі економіки (сфери нематеріального виробництва). У цьому аспекті «масовість» означає те, що туризм як вид діяльності здійснюється, як правило, масово, тобто численними групами людей. «Організованість» полягає у тому, що туризм, на відміну від інших форм рекреації, здійснюється скоординовано, тобто по суті являє собою сукупність врегульованих та узгоджених дій організаторів туризму, спрямованих на задоволення потреб безпосередніх туристів (подорожуючих).

Для розв'язання поставлених перед нами завдань важливим є не лише з'ясування співвідношення понять «туризм» та «рекреація», а й визначення механізмів здійснення туризму, способів реалізації цієї форми рекреації.

Як було зазначено вище, однією із основних цілей туризму, як форми рекреації, є забезпечення рекреаційних потреб людини шляхом відновлення її фізичних та духовних сил, задоволення яких здійснюється через використання корисних властивостей природи. З цього випливає, що основою рекреації в цілому та туризму зокрема є природокористування [29, с. 79; 30, с. 14; 31, с. 12]. Саме тому ми відносимо туризм до однієї із форм рекреації, яка реалізується через механізм природокористування, під яким розуміють процес взаємодії людини з природою, що здійснюється за допомогою тих чи інших способів включення природних об'єктів у сферу життєдіяльності людини з метою задоволення її різноманітних потреб [32, с. 6].

Під поняттям «форма» розуміють тип, будову, спосіб організації чого-небудь, зовнішній вияв якого-небудь явища, пов'язаний із його сутністю, змістом; спосіб існування змісту, його внутрішню структуру, організацію і зовнішній вираз; спосіб здійснення, виявлення будь-якої дії [33, с. 1328]. У філософському енциклопедичному словнику зазначено, що «форма» (лат. *forma*) – це насамперед зовнішній обрис, зовнішній вид предмета, зовнішнє вираження якого-небудь змісту, а також і внутрішня

побудова, структура, визначений та визначаючий порядок предмета чи порядок перебігу процесу на відміну від його «аморфного» матеріалу» (матерії), змісту чи вмісту. З цією відмінністю пов'язано філософське поняття форми, яке відіграє важливу роль у логіці, теорії пізнання, онтології, етиці, естетиці, філософії природи та історії [34, с. 489]. Зазначене поняття має важливе значення і в юридичній науці, про що свідчить наявність таких широко використовуваних у праві інститутів та категорій, як форми права, форми договорів, організаційно-правові форми юридичних осіб, форми правління та форми держави тощо.

Враховуючи визначення поняття «форма», можна зробити висновок, що під формою природокористування необхідно розуміти спосіб впливу людини на природу, те, яким чином вона використовує природу для своїх потреб. З наведеної точки зору до форм природокористування можна віднести різні галузі економіки, в тому числі й туристичну діяльність.

Отже, туризм як суспільне явище, на нашу думку, є не лише однією із форм рекреації, а й формою природокористування.

Список літератури:

1. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка : в 4 т. / В.И. Даль. – М. : Рус. яз., 1999. –Т. 4. – 684 с.
2. Смаль І.В. Рекреація і туризм: короткий тлумачний словник термінів і понять / І.В. Смаль. – Ніжин : Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2006. – 80 с.
3. Мамутов В.К. Рекреация: социально-экономические и правовые аспекты / В.К. Мамутов, А.И. Амоша, Т.Н. Дементьева и др. ; Академия наук Украины. Институт экономики и промышленности. – К. : Наук. думка, 1992. – 141 с.
4. Лобанов Ю.Н. Отдых и архитектура – будущее и настоящее / Ю.Н. Лобанов. – Л. : Стройиздат, 1982. – 200 с.
5. Мироненко Н.С. Рекреационная география / Н.С. Мироненко, И.Т. Н.С., Твердохлебов. – М. : МГУ, 1981. – 208 с.
6. Про туризм : Закон України від 15 вересня 1995 р. в редакції Закону України від 18 листопада 2003 р. «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 13. – Ст. 180.
7. Советский энциклопедический словарь / гл. ред. А.М. Прохоров. – 4-е изд. – М. : Сов. энциклопедия, 1989. – 1632 с.
8. Реймерс Н.Ф. Природопользование: словарь-справочник / Н.Ф. Реймерс. – М. : Мысль, 1990. – 239 с.
9. Бейдик О.О. Словник-довідник з географії туризму, рекреалогії та рекреаційної географії / О.О. Бейдик. – К. : Палітра, 1998. – 130 с.
10. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні / В.Ф. Кифяк. – Чернівці : Зелена Буковина, 2003. – 312 с.
11. Писаревский Е.Л. Туристская деятельность: Проблемы правового регулирования / Е.Л. Писаревский ; НОУ «Международная Бизнес-Академия». – Владивосток : НОУ «Институт Международного туризма г. Владивосток», 1999. – 291 с.
12. Папирян Г.А. Международные экономические отношения: маркетинг в туризме / Г.А. Папирян. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 206 с.

13. Про деякі заходи щодо туристичної та курортно-рекреаційної сфер України : Указ Президента України від 11 березня 2003 р. № 207/2003 // Урядовий кур'єр. – 2003. – № 49.

14. Смаль В.В. Рекреація, туризм і дозвілля: тлумачення і співвідношення понять / В.В. Смаль // Вісник КНУКіМ : зб. наукових праць ; Київський національний університет культури і мистецтв. – К. : Видавничий центр КНУКіМ, 2005. – Вип.12. – Ч. 2. – С.123-128. – (Серія «Педагогіка»).

15. Жученко В.Г. Особливості рекреаційних ресурсів України та можливості використання їх у туристично-рекреаційній діяльності / В.Г. Жученко // Екологія і ресурси : зб. наук. пр. ; Укр. Ін-т дослідж. навколиш. середовища і ресурсів. – К. : УІНСіР РНБОУ, 2003. – Вип. 6. – С. 167– 173.

16. Бобкова А.Г. Правове забезпечення рекреаційної діяльності : автореф. дис. докт. юрид. наук : 12.00.04 та 12.00.04 / А.Г. Бобкова ; Донецький національний університет. ІЕПД НАН України. – К., 2001. – 34 с.

17. Олійник Я.Б. Екологічний туризм на теренах національних природних парків і біосферних заповідників України в міжнародний рік екотуризму та гір / Я.Б. Олійник, В.І. Гетьман // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Географія. – Вип. 48. – С. 5–11.

18. Костиця М.Ю. Туристичний похід вихідного дня / М.Ю. Костиця, М.С. Дубовис. – К. : Здоров'я, 1989. – 150 с.

19. Гнатюк М.Р. Закон України «Про туризм» : Постатейний коментар / М.Р. Гнатюк. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. – 200 с.

20. Александрова А.Ю. Теоретические основы географии туризма А.Ю. Александрова // Туризм и культурное наследие. Межвузовский сборник научных трудов, 2005. – С. 10–18.

21. Про затвердження Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України : наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 22 червня 2009 р. № 330 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 57. – Ст. 1997.

22. Кодекс туриста (Витяг): Міжнародний документ (ООН) від 1 січня 1982 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_641.

23. Глобальний етичний кодекс туризму: Міжнародний документ від 01.10.1999 (Всесвітня туриська організація) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=983_001.

24. Туризм як одна із форм соціалізації людини / Л.Д. Кривега, О.В. Головащенко : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.conference.mdpu.org.ua/conf_all/confer/2002/conf_antro/3/krivega.html.

25. Колесник О.О. Формування класифікаційних ознак туризму в системі економічних аспектів розвитку суспільства / О.О. Колесник // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. – 2009. – № 1 (47). – С. 171–175.

26. Устименко Л.М. Історія туризму : навч. посіб. / Л.М. Устименко, І.Ю. Афанасьєв. – К. : Альтерпрес, 2005. – 320 с.

27. Сапрунова В.Б. «Туризм: еволюція, структура, маркетинг» / В.Б. Сапрунова. – М. : Ось – 89, 1997. – 160 с.

28. Зорин И.В. Менеджмент туризма. Туризм как вид деятельности : учебник / И.В. Зорин, Т.П. Каверина, В.А. Квартальнов и др. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 406 с.

29. Устойчивое развитие рекреационно-экономического комплекса Крыма / кол. авт. ; под ред. д.э.н., проф. А.В. Ефремова. – Симферополь : Таврия, 2002. – 300 с.

30. Тымчинский В.И. Рекреационный потенциал Украины и его использование / В.И. Тымчинский // Геоэкология рекреационных зон Украины. – Одесса : НПФ «Астропринт», 1996. – 176 с.

31. Колотуха О.В. Ресурсний потенціал дитячо-юнацького туризму в Україні / О.В. Колотуха. – К., 2005. – 116 с.

32. Природноресурсове право України : навч. посіб. / за ред. І.І. Каракаша. – К. : Істина, 2005. – 376 с.

33. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.

34. Философский энциклопедический словарь. – М. : ИНФРА-М, 2004. – 576 с.

В статье осуществляется соотношение понятий «рекреация» и «туризм», а также выводятся основные юридические признаки понятия «туризм», на основании чего формируется авторское определение данного понятия.

Туризм, рекреация, отдых, природопользования.

The article conducted ratio between recreation and tourism, and displays the basic legal concepts signs of tourism on the basis of which formed the author's definition of this concept.

Tourism, recreation, leisure, nature management.